

Luottamus yhteiskunnassa edellyttää oikeaa ja luotettavaa tietoa

Yrjö Myllylä ☉ 5.6.2018 9.11 BLOGIT

Vertailulaboratoriotoiminnan tavoitteena on parantaa ympäristötiedon laatua ja välittää päättäjille tietoa laatuun vaikuttavista tekijöistä.

Ympäristömittausten vertailulaboratoriotoiminta auttaa muita yrityksiä tuottamaan laadukkaita mittaustuloksia ja julkista hallintoa tekemään oikeita päätöksiä.

Vertailulaboratorioiden keskeisiä tehtäviä ovat muun muassa vertailu- ja pätevyyskokeiden järjestäminen, standardisointi, metrologisen jäljitettävyyden varmentaminen ja sertifioitujen referenssimateriaalien valmistaminen. Myös koulutus eri toimijoiden analytiikan laatuun liittyvissä asioissa on keskeistä vertailulaboratoriotoimintaa.

Kansainvälisen vertailulaboratoriotoiminta ympäristömittauksissa -katsauksen perusteella Euroopan maissa on vertailulaboratoriotoiminta järjestetty eri tavoin. Useimmissa maissa lähtökohtana on ollut nimetä kuhunkin osa-alueeseen erikoistunut (tutkimus)laitos vertailulaboratorioksi.

Vertailulaboratoriotoiminnan kehittämiseen keskittyviä selvityksiä on tehty viimeisen kymmenen vuoden aikana valtionhallinnossa suhteellisen vähän. Sen sijaan ympäristöalan muita laboratorioselvityksiä on tehty enemmän. Selvityksissä on peräänkuulutettu muun muassa vertailulaboratoriotoiminnan koordinaatiota.

Toimintaympäristön muutostekijöiden ja vaikutusten tunnistaminen tavoitteena

Edellä mainitut huomiot perustuvat [vertailulaboratoriotoiminnan ennakointi ympäristömittauksissa](#) -hankkeen taustakirjallisuuskatsaukseen ja sekä siinä yhteydessä tehtyyn kansainvälisten käytäntöjen tunnistamiseen.

Hankkeen tavoitteina on:

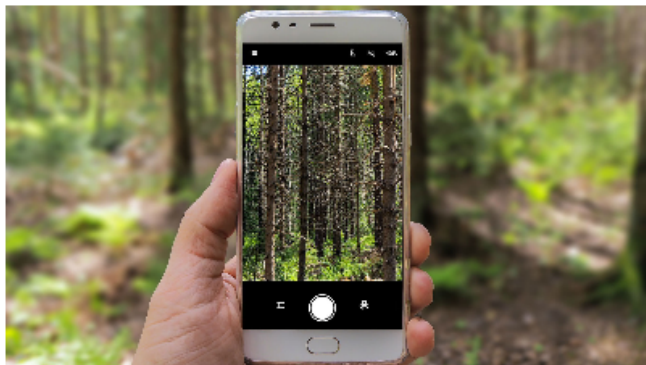
1. tunnistaa vertailulaboratoriotoimintaan vaikuttavat keskeisimmät muutostekijät,
2. arvioida muutostekijöiden vaikutus vertailulaboratoriotoiminnan rooliin tulevaisuudessa,
3. eri toimijoiden yhteisen tahtotilan selvittäminen toimijoiden rooleista,
4. tunnistaa tulevaisuuden keskeisiä arvoverkkoja vertailulaboratoriotoiminnan nykyisyydessä ja tulevaisuudessa,
5. etsiä esimerkkeinä erilaisia toimintamalleja, jolla muutostekijöiden paine toiminnan muutokseen voidaan ratkaista käytännössä sekä
6. tuoda esiin vertailulaboratorioiden vaikuttavuus nyt ja asetetun tulevaisuuden aikajänteen tilanteessa.

Vertailulaboratoriot edistävät vientiä

Vertailulaboratorioilla on väliillinen vaikutus ympäristömme laatuun ja turvallisuuteen. Esimerkiksi Suomen ilmanlaatu on WHO:n vuonna 2018 julkaisemien tietojen mukaan maailman paras. Luottamus elintarvikkeiden puhtauteen edellyttää luotettavaa mittaustoimintaa, missä vertailulaboratoriotoiminnalla on ollut keskeinen rooli. Suomi tunnetaan myös puhtaista vesistä ja vesitekniikan viennistä missä niin ikään vertailulaboratoriotoiminnalla on keskeinen vaikutus.

Erään Delfoi-paneelin haastateltavan mukaan suomalaista vertailulaboratoriotoimintaa viedään paraikaa maahan, joka on luopunut noin kymmenen vuotta sitten vertailulaboratoriotoiminnasta. Perusteena oli tuolloin, että yksityinen kilpailu riittää ylläpitämään laadun. Tilanne johti siihen, että yritysten mittaustulokset muuttuivat epävarmoiksi, ympäristöluvan käsittelyt venyivät vuosikausien mittaisiksi ja investoinnit maahan vähenivät. Nyt valtio ryhtyi toimeen suunnan kääntämiseksi ja päätyi suomalaiseen vertailulaboratorio-osaamiseen.

Viestintää vertailulaboratorioiden tehtävästä on syytä lisätä

Älypuhelimetkin voidaan soveltaa ympäristömittauksissa esimerkiksi kansalaishavainnoinnin välineenä.

Ympäristömittausten vertailulaboratoriotoiminnan yhteiskunnallinen rooli on muutoksessa. Taustalla vaikuttavat monet muutostrendit. Tällaisia ovat esimerkiksi alue- ja keskushallinnon uudistukset, laboratorioiden yhtiöittäminen, kansainvälistyminen ja keskittyminen. Teknologian kehityksessä online-mittaamisen yleistyminen ja big datan roolin kasvu ovat merkittäviä muutostekijöitä.

Vertailulaboratorioiden toiminnan vahvuutena pidetään luotettavuutta ja laatua. Heikkouksina

tuodaan esille resurssien ja toiminnasta kertomisen vähäisyys. Mahdollisuutena nostetaan esille etenkin yritystoiminnan tukeminen ja paikan löytäminen yhteiskunnallisena toimintona tässä ekosysteemissä. Uhkana koetaan huoltovarmuuden ja kansallisen osaamisen heikkeneminen.

Vertailulaboratoriotoiminta on taannut ympäristötiedon tuottamisen laadun tähän asti koko yhteiskunnassa monilla sektoreilla. Uusia ilmiöitä kuitenkin nousee muun muassa kaupungistumistrendin osana. Yksi on sisäilmaongelmat. Sisäilmamittaamisen laatuun voitaisiin vertailulaboratoriotoiminnalla vaikuttaa esimerkiksi vaatimalla sisäilmamittajilta akkreditointia ja sen edellyttämää osallistumista vertailulaboratoriomittauksiin sekä koulutusta.

Edellä mainitut alustavat huomiot perustuvat Delfoi-paneelin 1. haastattelukierrokseen. Tuloksia tarkennetaan Delfoi-paneelin 2. haastattelukierroksen aikana.

Hankkeen toteutus verkostoyhteistyönä

Hankkeen toteutus tapahtuu 1.2.–30.9.2018. Hankkeen tiedonhankinta perustuu kirjallisuuskatsaukseen, Delfoi-paneelin haastatteluihin sekä Tulevaisuusverstaaseen. Hankkeen toteutuksesta vastaa Tulevaisuuden tutkimuskeskus, vastuullisen tutkijan YTT **Yrjö Myllylän** johdolla. Toteutukseen osallistuvat lisäksi tutkimusjohtaja HTT **Jari Kaivo-oja** Oulun yliopiston Kvantum-instituutista koordinaattorina ja tutkimuslaitosyhteyshenkilönä toimii FM **Jouko Inkeröinen**. Hanketta tukee TULANET-verkosto muun muassa tietoa välittämällä. Hankkeesta ja sen toteuttajista on saatavilla lisätietoja osoitteessa www.labrat2030.fi.

TUTKIMUS- JA VIESTINTÄPROSESSIN KUVAUS

Copyright
Suunnittelutoimisto
M&MC / Ossi Luoma

VIESTINTÄ & MEDIA

Artikkelit, blogit
Raportin julkaiseminen

Tulokset &
johtopäätökset
Tietoisuus

TUV-ohjelma,
suositukset, raportti
Tietoisuus

Väli­raportti
Tietoisuus

Väli­raportti,
tulokset, iterointi
Tietoisuus

Avaintemat,
Tavoitteet
Fokusointi
Nykytilan
arviointi
Tutkimustiedote

Policy Brief -artikkeli

Loppuraportti &
Yhteenvetotiivistelmä

Tulevaisuusverstaas
Raportti

Delfoi-paneelin
Raportti / nro 2

Delfoi-paneelin
Raportti / nro 1

Nykytilan kuvaus &
Yhteenvetomuistio

PROSESSI Kysymysten
asetanta

Pilotti-
haastattelu

Delfoi-
paneeli II

Tulevaisuus-
verstaas

Tulokset,
raportointi

Johto-
päätökset

KOHDERYHMÄT & HYÖDYNTÄJÄT

*Julkisen hallinto, päättäjät
*Toimialan yritykset
*Tutkijat ja asiantuntijat
*Vertailulaboratoriot &
rinnastettavat toimijat

Suuri yleisö
Päättäjät
Rahoittajat
Toimijat, yritykset

DP Ory > Delfoi-prosessin Ohjausryhmä
Panelistit
Päättäjät
Tutkijat, yritykset, oppilaitokset

D-prosessin toimijat > Delfoi-prosessi
Ory > Ohjausryhmä

Sidosryhmät
Asiantuntijat
Päättäjät, vaikuttajat
Rahoittajat
Kehittäjät

D-prosessin toimijat
Panelistit

Tilaaajat, Ory
Asiantuntijat
Pilotti-haastateltavat
D-prosessin toimijat

Teksti ja kuvat: Yrjö Myllylä, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto

MITTAUS TUTKIMUS TUTKIMUSTOIMINTA TUTKIMUSTOIMINTA YMPÄRISTÖ

Liittyvät sisällöt

Vertailulaboratoriotoiminnan ennakointi ympäristömittauksissa